

Kommunane i Hordaland

Krisesentertilbodet i kommunane i Hordaland 2018

Vi har med heimel i krisesenterlova § 9 bedt om at kommunane gjer greie for korleis krisesentertilbodet er organisert, om oppfølging av tilbodet og spesielt om samordning av tenestetilbod til barn og vaksne under opphald på krisesenter og i reetableringsfasen.

I tillegg har vi bedt om opplysningar om kor mange av dei tilsette som i løpet av det siste året har delteke i opplæring om å førebyggje, avdekke og følgje opp personar som er i risiko for/har vore utsett for vald og overgrep. Vi har òg bedt om opplysningar om korleis innbyggjarane i kommunen får informasjon om krisesentertilbodet.

Opplysningane er innhenta ved bruk av elektronisk spørjeskjema. 30 av 33 kommunar har svara. Det er stor skilnader i kor detaljert kommunane har svara på dei enkelte spørsmåla. Svara er difor ikkje eigna til å vurdere om alle kommunane har nødvendig kontroll og oppfølging av om krisesentertilbodet oppfyller lovpålagte krav.

Alle kommunane i Hordaland har krisesentertilbod. Bergen er vertskommune for tilbodet i 22 andre kommunar. Ni kommunar i Hordaland er medeigarar i Krisesenter Vest IKS. Fjell kommune har eige krisesentertilbod.

Vi har bedt om opplysningar om krisesentertilbodet er tilrettelagt for barn, personar med funksjonsnedsettingar, psykiske lidningar, personar med rusproblem og eldre som er utsette for vald.

Fjell kommune svara at tilbodet omfattar alle personar, uavhengig av kva utfordringar dei har. Bustaden er fysisk tilrettelagt for funksjonshemma, eldre og personar med psykiske lidningar. Behovet for tenester blir teke i vare av det ordinære hjelpeapparatet. Krisesenteret koordinerer dette.

Krisesenter Vest IKS har ikkje tilbod til personar med alvorleg psykisk lidning og rusproblem. Krisesenteret i Bergen kan ikkje ta imot personar med sterkt nedsett funksjon.

Kommunane som er medeigarar av IKS Vest har valdskoordinatorar som skal vere kontaktperson mellom krisesenteret og tenestene i kommunane. Føremålet er å redusere talet på personar ein skal vende seg til når brukarar av krisesenteret treng kontakt med kommunale

tenester eller andre. Denne ordninga kan bidra til at kommunane får betre oversikt og kunnskap om vald, og at det er lett for tenestene å vite kor ein skal vende seg og søke hjelp.

Det går fram av svara frå kommunane som er medeigarar av IKS Vest, at dei får informasjon om verksemda ved krisesenteret og at dei følgjer med på om tilbodet er tilrettelagt og eigna for brukarane.

Kommunane som har vertskommunesamarbeid med Bergen kommune har ikkje av eige tiltak hatt nokon form for oppfølging og kontroll med krisesentertilbodet til valdsutsette dei to siste åra. Det har ikkje vore møte mellom Bergen kommune og samarbeidskommunane i 2018. Fleire av kommunane viser til kontrakten med Bergen kommune og opplyser at kontakten med krisesentertilbodet skjer i høve til enkeltsaker. Det er då vist til at det er tenestene i kommunen som har denne kontakten med krisesenteret. Svara tilseier at kommunane som har vertskommunesamarbeid med Bergen kommune i liten grad følgjer med på om krisesentertilbodet dekkjer behov. I dette ligg det og ein risiko for moglege manglar ikkje blir avdekte og at brukarane ikkje får eit samordna og heilskapleg tilbod i ein sårbar livssituasjon

Innleiing

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at kommunen oppfyller pliktene kommunen er pålagt etter lov om krisesenter (krisesenterlova) §§ 2, 3, 4 og 8.

Vi har med heimel krisesenterlova § 9 bedt kommunane om å gjere greie for korleis krisesentertilbodet er organisert, om oppfølging av tilbodet og spesielt om samordning av tenestetilbod til barn og vaksne under opphald på krisesenter og i reetableringsfasen.

I tillegg har vi bedt om opplysningar om kor mange av dei tilsette i kommunen som i løpet av det siste året har delteke i opplæring om å førebyggje, avdekke og følgje opp personar som er i risiko for eller har vore utsett for vald og overgrep. Vi har òg bedt om opplysningar om korleis innbyggjarane i kommunen får informasjon om krisesentertilbodet.

Kommunen skal sørgje for eit godt og heilskapleg krisesentertilbod til kvinner, menn og barn som er utsette for vald eller truslar om vald i nære relasjonar. Etter krisesenterlova § 2 skal kommunen sørgje for god kvalitet på tilbodet, mellom anna ved at dei tilsette har kompetanse til å ta vare på dei særskilte behova til brukarane.

Krisesenterlova § 3 stiller krav om individuell tilrettelegging av tilbod, at barn blir tekne i vare på ein god måte som er tilpassa deira særskilde behov og at dei får oppfylt rettane dei har etter anna regelverk. Kommunen skal sørgje for tilgjenge til kvalifiserte tolketenester til dei som treng det. Det går fram av krisesenterlova § 4 skal kommunen sørgje for at kvinner, menn og barn som er utsette for vald eller truslar om vald i nære relasjonar, får ei heilskapleg oppfølging gjennom samordning av tiltak mellom krisesentertilbodet og andre delar av tenesteapparatet.

Kommunen skal føre internkontroll for å sikre at verksemdene og tenestene som utgjer krisesentertilbodet utfører oppgåvene i samsvar med krav fastsett i lov eller forskrift, jf. krisesenterlova § 8. Kommunen må kunne gjere greie for korleis denne plikta blir oppfylt.

I 2010 gav Barne- og likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) ut [rettleiar om internkontroll i kommunalt krisesentertilbod](#).

Innleiingsvis i rettleiaren står det:

«Det er i de senere år vedtatt flere forskrifter om internkontroll bl.a. for kommunenes etterlevelse av barnevern-, helse-, og sosiallovgivning. Denne veilederen tar utgangspunkt i de krav som vanligvis stilles til dokumentasjon av kommunenes internkontroll. Dette gjelder den definering av internkontroll som kommer til uttrykk i forskriftene som gjelder for tilgrensende områder, kommunenes overholdelse av krav i barnevernlovgivningen og helse- og sosiallovgivningen.»

Det går fram av rettleiaren kapittel 5 kva element som må vere med som eit minimum (vår understreking) for at kommunen skal oppfylle kravet i krisesenterlova § 8 om å føre internkontroll.

Etter forskrift om fysisk sikkerheit i krisesentertilbodet som gjeld frå 8. mars 2017 har kommunen ansvaret for den fysiske tryggleiken og spesielt for at tilsette har kompetanse til å kartleggje og gjennomføre individuelle tryggingstiltak for å vareta den fysiske tryggleiken

heile døgnet. Det er særskilte krav til fysisk sikring av lokale og uteområde (skallsikring) og til individuelle tryggingstiltak. [Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har utgitt fagleg rettleiar om innhaldet i krisesentertilbodet](#) der det mellom anna er gitt tilrådingar om rammer og innhald i det kommunale tilbodet, lokale, bemanning og kompetanse, tilrettelegging for ulike grupper brukarar, fysisk sikring og dokumentasjon.

Kommunen står fritt med omsyn organisering tilbodet og kan inngå avtale med andre.

Vertskommunesamarbeid om krisesenter

Fleire av kommunane i Hordaland har inngått vertskommunesamarbeid om krisesenter, jf. kommunelova kapittel 5A. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har i brev av 16. oktober 2015 gitt presiseringar om tilsyn ved vertskommunesamarbeid (utdrag):

«I tilfeller hvor samarbeidskommune har overlatt utførelsen av pliktene etter krisesenterlova til en vertskommune, skal Fylkesmannens tilsyn og eventuelle pålegg og sanksjoner rette seg mot vertskommunen, jf. kommuneloven § 28-1 k. I tilfeller hvor kommunene kun har delegert deler av pliktene til en vertskommune, må tilsyn også rette seg mot den enkelte kommune.

Ettersom samarbeidskommunen ved vertskommunesamarbeid fortsatt har det formelle ansvaret for at oppgaven utføres forsvarlig og i overensstemmelse med lover og regler, ser Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet det som naturlig at Fylkesmannen også vurderer å gjennomføre et tilsyn med samarbeidskommunen. Et slikt tilsyn vil være begrenset til tilsyn med avtalen om vertskommunesamarbeidet, og om/- hvordan samarbeidskommunen følger opp at vertskommunen utfører oppgavene som er tildelt dem etter avtalen.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vil også understreke at det er viktig at kommunene ved utforming av samarbeidsavtaler er seg bevisst på hvilke type oppgaver som ev. delegeres til en vertskommune. Etter departementets vurdering vil oppgaver knyttet til oppfølging i reetableringsfasen, (jf. § 2 d i krisesenterlova) og kommunenes ansvar for samordning av tjenester (jf. § 4 i krisesenterlova) påhvile den enkelte kommune og være lite egnet til å inngå i avtale om vertskommunesamarbeid.»

Alle kommunane fekk tilsendt elektronisk spørjeskjema 9. juli 2018. Vi bad om at kommunalsjef svare innan 10. september 2018. Etter purring og utsett frist har vi fått svar frå alle kommunane med unntak av Austrheim, Jondal og Ullensvang.

Organisering av krisesentertilbodet i kommunane i Hordaland

Det er opp til kommunane å bestemme korleis dei vil organisere tilbodet til valdsutsette. Kommunane skal kunne vite om krisesentertilbodet oppfyller lovpålagte krav.

Det går ikkje frå av krisesenterlova korleis lokala skal vere, men det går fram av anna regelverk at kommunane har ei plikt til å arbeide aktivt og målretta for universell utforming av sine tenester, jamfør diskriminerings- og tilgjengelighetslova § 13. I utgangspunktet skal ingen valdsutsette bli avvist på grunn av rusvanskar, psykiske lidingar eller anna.

Eit krisesenter er likevel ikkje nødvendigvis eit godt tilbod for alle. Valdsutsette som kontaktar krisesenteret skal få ei individuell vurdering av behova for hjelp. Om det ordinære krisesentertilbodet ikkje er eigna til å imøtekome behova til brukaren, eller om personen utgjer ein fare for bebuarar eller tilsette, har kommunen plikt å tilby eit tilsvarande likeverdig tilbod om vern og hjelp. Dette kan vere tilbod tilrettelagt for brukarar med rusvanskar, psykisk lidingar eller anna. Vår undersøking gir ikkje svar på kva alternative tilbod kommunane har for valdsutsette personar som ikkje kan få plass ved krisesenter.

Kommunane har organisert krisesentertilbodet på tre ulike måtar.

1. Eige tilbod

Fjell kommune har eige krisesentertilbod. Krisesenteret i kommunen er organisert under barnevernstenesta.

2. Vertskommunesamarbeid

Bergen kommune inngjekk kontrakt med Krisesenteret for kvinner i Bergen om levering av krisesentertilbod 27. april 2010. Bergen er vertskommune for krisesentertilbodet i 22 omegnskommunar i fylket, jf. kommunelova §§ 28-1a og 28-1b jf. § 28-1e.

Det går fram av avtalen at samarbeidskommunen delegerer dei oppgåvene og det myndet som er nødvendig for å utføre det oppdraget som Bergen kommune har teke på seg.

Oppdraget omfattar oppgåvene knytt til drift av sjølve krisesentereininga. Bergen kommune utfører oppgåvene på vegne av samarbeidskommunen. Ansvar etter krisesenterlova ligg framleis hos kvar kommune, under dette ansvaret for å vurdere om det å slutte seg til vertskommunesamarbeidet er tilstrekkeleg til å oppfylle krisesenterlova, og å iverksetje nødvendige supplerande lokale tiltak. Avtalen har eit eige punkt, g), om plikt til å halde seg orientert og melde frå om svikt.

Frå 1. januar 2019 overtek Bergen kommune sjølv drifta av Krisesenter for Bergen og omegn, jf. vedtak i Byrådet den 27. september 2018.

I 2018 har vi ført tilsyn med Bergen kommune si oppfølging av krisesentertilbodet, jf. vedlegg.

3. Interkommunalt selskap

Krisesenter Vest IKS er eit interkommunalt selskap med 17 eigarkommunar. Ni av kommunane er i Hordaland. Representantskapet har like mange medlemmer som talet på kommunar. Styret er samansett av medlemmer frå eigarkommunane. Krisesenter Vest IKS har to døgnbemanna avdelingar, ein i Haugesund og ein på Stord.

Etter avtalen som er inngått, skal krisesenteret sikre at krav i krisesenterlova § 2 a, b) og c) blir etterlevde. Krisesenteret skal vere eit rådgjevande organ for eigarkommunane i høve til etterleving av krisesenterlova § 2 d). [Fylkesmannen i Rogaland gjennomførte tilsyn med krisesentertilbodet i Haugesund kommune i 2017](#). Eit av funna var at kommunen ikkje hadde plassert ansvar, oppgåver og mynde og ikkje hadde tilstrekkeleg styring med krisesentertilbodet. Lovbrot som blei avdekte ved tilsynet er retta. Tilsynet er avslutta.

Kommunens oppfølging av at krisesentertilbudet er tilrettelagt og eigna for brukarane

Kommunane som deltek i vertskommunesamarbeid med Bergen kommune viser til samarbeidsavtalen og møte mellom vertskommunen og samarbeidskommunane. Ut i frå svara har desse kommunane ikkje sjølv ført kontroll med krisesentertilbudet dei to siste åra. Det har ikkje vore gjennomført møte mellom Bergen kommune og samarbeidskommunane i 2018.

Nokre av kommunane kommenterer at dei sjølve kunne vore meir aktive med omsyn til å halde seg orienterte om korleis oppdraget har vore utført.

Krisesenteret i Bergen kan ikkje gi tilbod til personar med sterkt nedsett fysisk funksjon. Ein av samarbeidskommunane kommenterer at tilbodet ikkje er veileigna for personar som til dømes må bruke rullestol.

Vi viser til Bergen kommune sin statusrapport på tiltak i Handlingsplan mot vold i nære relasjonar 2014-2017, bystyresak 171/18, merknad 3, der det går fram at det er behov for å opprette eit tilbod som også kan omfatte menneske med samansette problem.

Kommunane som er medeigarar i Krisesenter Vest IKS har samarbeidsavtale mellom kommunen og selskapet og er med i representantskapet. Fleire av kommunane er med styret. Årsmelding blir gjennomgått i politiske utval i dei aktuelle kommunane.

Krisesenter Vest IKS kan ikkje gi døgntilbod til personar med rusproblem og psykiske lidingar.

Samordning av tenester til vaksne under opphald på krisesenteret og i reetableringsfasen

Svara frå Bergen og samarbeidskommunane tyder på at samordning av tenester og oppfølging i reetableringsfasa er knytt til kvar enkelt sak ut frå brukarars behov for oppfølging. Det ligg til krisesenteret å ta kontakt med aktuelle tenester i kommunane. Ved behov for tenester frå fleire instansar, blir tilbodet koordinert internt i kommunen.

Krisesenter Vest IKS skriv i årsmeldinga for 2017 at det er valdskoordinator i kvar av eigarkommunane som er krisesenterets kontaktperson inn i kommunen. Fire av dei åtte kommunane som er med Krisesenter Vest IKS svara òg at det er valdskoordinator i kommunen som er kontaktperson. Dei fire andre kommunane nemner ikkje valdskoordinator, men viser til ulike kommunale tenester eller at dei tenestene som er involverte i aktuelle sak utpeikar kontaktperson og koordinerer arbeidet mellom krisesenteret og kommunale tenester.

Samordning av tenester til barn under opphald på krisesenteret og i reetableringsfasen

Om lag to tredjedelar av kommunane svara at det er barneverntenesta som har eit særleg ansvar for oppfølging av barna. Fleire av kommunane viser òg til helsestasjon, barnehage- og skule, tverrfaglege samordningsteam for barn og unge og til at den eller dei tenestene som blir kontakta av krisesenteret, har eit sjølvstendig ansvar for å ta initiativ til samarbeid med

andre tenester når det er nødvendig. Vi har ikkje spurt om korleis samarbeidet mellom dei kommunale tenestene, brukarane av krisesenteret og tilsette ved krisesenteret fungerer.

Tiltak kommunen har sett i verk for å sikre at tilsette får opplæring om vald i nære relasjonar

I alle kommunane er det tilsette som har fått opplæring om vald i nære relasjonar. Det varierer om opplæringa er gitt til enkeltpersonar, om opplæring er gitt til alle tilsette i ulike kommunale tenester og om det er lagt til rette for vedlikehald av kompetanse, til dømes ved kurs og oppfølgingsmøte i kommunen eller i samarbeid med kompetansesenter.

Informasjon til innbyggjarane om krisesentertilbod

Innbyggjarane får informasjon om krisesentertilbodet på kommunens nettsider eller skriftleg informasjon/brosjyrar og munnleg i kontakten med ulike kommunale tenester. Det er òg nokre kommunar som har hatt besøk av tilsette frå krisesenteret som har informert om tilbodet til ulike lag, organisasjonar, skule, barnehage og andre kommunale tenester.

Med helsing

Helga Arianson
fylkeslege

Øystein Breirem Jacobsen
seksjonsleiar

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Vedlegg

1. Avgjerd tilsyn Bergen kommune
2. Spørsmåla om kommunes krisesentertilbod